

Magyarország tógazdasági és intenzív üzemi haltermelése 2011-ben

Jámborné Dankó Kata és Bardócz Tamás

Vidékfejlesztési Minisztérium, Halgazdálkodási és HOP Irányító Hatósági Osztály

Magyarországon a tógazdaságokból lehalászott, valamint az intenzív üzemekben előállított halmennyiség 2011-ben összesen 22 585 tonna volt, melyből 16 346 tonna került közvetlen étkezési felhasználásra. A különbözetet a következő évekre átvitt, népesítő anyagként szolgáló növendék hal és ivadék képezte (1. táblázat). A bruttó haltermelés 9%-kal, az étkezési hal előállítása 15%-kal felülmúlta az előző évi adatokat.

1. számú táblázat

Magyarország 2011. évi haltermelése az előző évihez viszonyítva

Év	Tógazdasági haltermelés		Intenzív üzemi haltermelés		Összesen	
	bruttó	étkezési	bruttó	étkezési	bruttó	étkezési
2011	20 249	14 280	2 336	2 066	22 585	16 346
2010	18 559	12 306	2 114	1 938	20 673	14 244
2011/2010 (%)	109%	116%	110%	107%	109%	115%

Forrás: AKI

Tógazdasági haltermelés

Tógazdasági haltermelés Magyarországon 2011-ben az Agrárgazdasági Kutató Intézethez beérkezett jelentések alapján 24 364 hektáron, az előző évihez képest 3%-kal nagyobb területen folyt (2. táblázat). Az év során 250 hektáron végeztek tőrekonstrukciót, ez az érték megközelíti a 2009. évben lejelentett terület nagyságát. Új halastó esetében viszont 2011-ben is csak 2 hektárról érkezett jelentés. 2007 óta folyamatos csökkenés figyelhető meg, 2010-ben pedig egyáltalán nem került átadásra új halastó a statisztikai jelentések szerint. Az új halastó építések visszaesése véleményünk szerint annak is köszönhető, hogy egyre több termelő úgy látja, a termelés bővítésének leghatékonyabb eszköze, nem a tófelület növelése, hanem a termelés intenzitásának növelése. Az új technológiák alkalmazásához viszont sokszor

elengedhetetlen a tavak átalakítása, rekonstrukciója. A tőrekonstrukciót illetően egyes „szektorok” között igen jelentősek a különbségek. Társas vállalkozások esetében összesen 220 hektárnyi felújítás történt, állami tulajdonú tógazdaságokban, és mezőgazdasági szövetkezetek esetében viszont egyáltalán nem történt tőfelújítás. A fennmaradó rész, 30 hektár felújított tóterület, a halászati szövetkezetek, horgász szervezetek és az egyéb kategóriába sorolt gazdaságoknál realizálódik.

2. számú táblázat

A tógazdasági és intenzív üzemi haltermelés főbb mutatói 2011-ben

Szektor	Üzemelő tóterület /ha/	Behelyezett anyag (tonna)				Lehalászott anyag (tonna)			Egy hektárra jutó szaporulat intenzív termelés nélkül /kg/
		Ponty	Növényevő	Egyéb	Összesen	Összesen	Lehalászott ékezesi hal	Ebből: horgászottatott ékezesi hal	
Állami gazdálkodó szervezetek	4 053	1 170	427	68	1 666	3 761	2 483	13	517,0
Mezőgazdasági szövetkezetek	363	154	17	2	174	549	459	3	1 033,2
Halászati szövetkezetek	362	66	13	0	79	269	160	-	523,1
Horgász szervezetek	752	286	16	46	347	669	527	173	428,6
Más társas vállalkozások	16 308	3 83	496	254	4 582	13 063	9 395	107	520,0
Egyéb	2 525	460	88	34	582	1 938	1292	22	537,0
Összesen:	24 364	5 967	1057	406	7 430	20 249	14 281	320	526,2
2010. évi mutatók	23 639	6 274	869	386	7 535	18 559	12 306	329	466,4
2011/2010 (%)	103,1	95,1	121,6	105,2	98,6	109,1	116,0	97,3	112,8

Forrás: AKI

A 2010. évi adatokhoz viszonyítva 2011-ben 1,4%-kal csökkent a kihelyezés, az őszi lehalászás mennyisége viszont 9%-kal meghaladta a 2010. évi mennyiséget, ami minden bizonnyal a 2010. év rendkívül időjárásának is köszönhető. A nyár végi - őszi, nagy mennyiségű csapadék miatt elmaradt őszi lehalászások eredményei a 2011. évi adatokban

mutatkoznak meg, ahogyan azt az elmúlt évi értékelés során előre jeleztük. Az egy hektárra jutó hozam a korábbi éveknek megfelelő eredményeket hozta, 13%-kal jobb eredmények születtek a tavalyi gyengébb évhez viszonyítva. A hektáronkénti szaporulat összesen 526,2 kg volt. A fizetőképes kereslet további, bár kisebb mértékű csökkenését jelezheti, hogy a tógazdaságok 3%-kal kevesebb halat értékesítettek közvetlenül horgásztatással történő eladással.

A halfajonként és korosztályonként lehalászott mennyiségeket a 3. táblázat részletesen is bemutatja. Az étkezési ponty lehalászott mennyisége 9%-kal hozott kedvezőbb eredményeket előző évihez képest, a halak átlagos egyedsúlya is lényegesen nőtt, 1,73 kg-ról 1,86 kg-ra. E növekedés részben az elmaradt őszi lehalászásoknak is köszönhető. Majd 1 egymillió darabbal kevesebb kétnyaras növendék ponty került lehalászásra 2011-ben, az előző évi 9,7 millióval szemben 8,8 millió db, az átlagos egyedsúly viszont az előző évvel megegyező, azaz 42 dkg. Ez az eredmény az előző évi csökkenő tendenciát mutató lehalászott egynyaras pontyivadéknak tudható be. A 20,9 millió db-os, már amúgy is alacsony tavalyi érték 2011-ben tovább csökkent, 19 millió db egynyaras ivadékot halásztak le. A számok azt jelzik, hogy a tavalyi szaporítás és ivadéknevelés nem sikerült igazán jól a termelőknek, hiszen gazdasági oka nem volt a népesítő anyag termelés csökkentésének. Ez a darabszámbeli csökkenés ugyanakkor az átlagsúly növekedését (5,7 dkg/db) eredményezte. A „növényevő” halfajok esetében a lehalászott étkezési mennyiségek növekedést mutatnak. A 2011-es év nyári időszakában egymás után többször is jelentkező hirtelen és szélsőséges hőmérsékletingadozás nem volt kedvező a növényevők növendékei számára. A növendék népesítő anyagot tekintve az amur darabszáma 24,6% -kal emelkedett az átlagtömeg szembetűnően nagyarányú csökkenése mellett. A busa darabszámot tekintve a tavalyelőtti eredményekhez közelít. Az egyedsúlyt nézve korántsem ilyen biztatóak az eredmények, a beérkezett adatok alapján mindössze 43 dkg-os átlagról beszélhetünk, az évek során a jól megszokott 65-66 dkg-os értékekkel szemben.. Öröndetes tény, hogy a tógazdasági járulékos ragadozó fajaink esetében harcsából 8%-kal, süllőből 17%-kal, csukából pedig 46%-kal nőtt az össztermés mennyisége. Az étkezési adatokat nézve még nagyobb növekedés figyelhető meg mindhárom faj esetében (harcsánál 12%-os, süllő esetében csaknem 20%-os, csuka esetében pedig 200%-os). Ezek az öröndetes eredmények arra engednek következtetni, főként a csuka esetében, hogy a tudományos szakmai rendezvényeken bemutatott, indukált szaporítási technológiák, valamint az invazív halfajok hasznosításának módszerei egyre inkább elterjedőben vannak a gazdálkodók körében.

3. számú táblázat (Forrás: AKI)

A tógazdasági haltermelés fajonkénti és korosztályonkénti összetétele 2011-ben

Lehalászott anyag		darab	kg
Ponty	Étkezési	5 824 910	10 806 984
	Anya	10744	62 406
	Kétnyaras, tenyész	8 848 416	3 731 561
	Egynyaras, ivadék	18 993 811	1 087 589
	Összesen	-	15 688 540
Amur	Étkezési	417 379	719 406
	Anya	1 976	13 996
	Kétnyaras, tenyész	548 621	160 437
	Egynyaras, ivadék	1 173 627	23 923
	Összesen	-	917 798
Fehér busa	Étkezési	539 818	1 545 147
	Anya	9 700	18 346
	Kétnyaras, tenyész	819 327	355 365
	Egynyaras, ivadék	840 540	22 635
	Összesen	-	1 941 493
Pettyes busa	Étkezési	38 102	68 171
	Anya	142	890
	Kétnyaras, tenyész	44 300	17 342
	Egynyaras, ivadék	45 000	1 100
	Összesen	-	87 503
Harcsa	Étkezési	63 657	174 778
	Anya	618	5 512
	Kétnyaras, tenyész	111 974	62 862
	Egynyaras, ivadék	211 551	16 627
	Összesen	-	259 769
Süllő	Étkezési	35 955	46 084
	Anya	2 392	2 444
	Kétnyaras, tenyész	80 617	33 848
	Egynyaras, ivadék	227 667	18 879
	Összesen	-	101 255
Csuka	Étkezési	54 999	83 102
	Anya	1 440	6 325
	Tenyészanyag	37 435	18 399
	Ivadék	106 389	25 675
	Összesen	-	133 501
Compó	Étkezési	17 248	7 848
	Anya	457	308
	Kétnyaras, tenyész	18 675	2 865
	Egynyaras, ivadék	130 600	720
	Összesen	-	11 741
Egyéb nemes hal	Étkezési	54 690	23 820
	Anya	255	1 351
	Tenyészanyag	105 600	11 760
	Összesen	-	36 931
Vadhal	Étkezési	2 479 975	805 324
	Tenyészanyag	2 99 672	265 693
	Összesen	-	1071 017
Tógazdaság összesen			20 249 548

Intenzív üzemi haltermelés

2011-ben intenzív haltermelés 11 gazdaságban, összesen 16 267 m³ termelő területen folyt. Az intenzív haltermelő üzemek étkezési hal kibocsátása az előző évi értékhez viszonyítva mintegy 7%-kal növekedett (4. táblázat).

4. számú táblázat

Intenzív haltermelő üzemek termelése 2011-ben

Lehalászott anyag		darab	kg
Pisztráng	Anya állomány	1 710	3 480
	Növendék állomány	175 560	25 087
	Év során értékesített étkezési hal	159 550	43 831
	Összesen	-	72 398
Afrikai harcsa	Anya állomány	805	4 133
	Növendék állomány	330 573	193 551
	Év során értékesített étkezési hal	1 146 519	1 912 978
	Összesen	-	2 110 662
Angolna	Anya állomány	-	-
	Növendék állomány	-	-
	Év során értékesített étkezési hal	-	-
	Összesen	-	-
Tokféle	Anya állomány	759	2 658
	Növendék állomány	139 721	23 976
	Év során értékesített étkezési hal	149 618	50 834
	Összesen	-	77 468
Egyéb	Anya állomány	120	380
	Növendék állomány	38 000	15 500
	Év során értékesített étkezési hal	27 000	59 250
	Összesen	-	75 130
Intenzív termelés összesen			2 335 658
Ebből: étkezési hal			2 066 893

Forrás: AKI

Az étkezési célú afrikai harcsa mennyisége a 2010. évi 1 810 tonnáról 1 913 tonnára (mintegy 5,7%-kal) emelkedett. 2010-ben növendék esetében kevesebb, mint 200 ezer db-ot jeleztek a gazdaságok, ez az érték 2011-ben némileg emelkedett, de nem éri el a korábbi évek mennyiségét. Az étkezési pisztráng termelése 48 tonnáról 44 tonnára csökkent, ami minden bizonnyal a pisztrángos gazdaságokat súlyosan érintő 2010. évi árvizek és aszályok számlájára írható. A következő évek utánpótlása biztosítottnak látszik, a növendék állomány a 2010. évi adatokhoz viszonyítottan tovább növekedett, bár a 2012-es év csapadékszegény tavaszi időszaka nagyban befolyásolhatja a következő évi eredmények alakulását. A részben hiányos és részben nem nyilvános külkereskedelmi statisztikai adatok miatt továbbra sem tudjuk megítélni, mekkora a belföldi termelés aránya a kereslet kiegészítésében.

Tokfélék esetében megjegyzendő, hogy a kaviárcélú termelést folytató vállalkozások fő terméke egyelőre nem jelenik meg egyértelműen a haltermelési statisztikákban. Az étkezési halként lejelentett termelés mennyiségében a rendelkezésre álló 2011. évi adatok fényében csökkenés tapasztalható.

Halászati termékek külkereskedelmi forgalma

A halak és halászati termékek elmúlt két évre vonatkozó külkereskedelmi adatait az 5. és 6. táblázatban mutatjuk be. Az adatok a KSH Tájékoztatási Adatbázisából kerültek kigyűjtésre 2010. és a 2011. évre vonatkozóan. A táblázatok nem tartalmazzák a nem humán fogyasztást szolgáló termékeket (halliszt, halolaj stb.). Minden évben, így 2011-ben is problémát okozott, hogy a re-export adatok nem szűrhetők ki. Megtörténhet, hogy bizonyos tengeri halászati termékeket az importőrök más ország felé tovább szállítanak, ezzel magyarázható, hogy az export eredményekben nem itthon előállított tételek is szerepelnek. Az értékelés során további nehézségeket okoz, hogy az adatok egy része sajnos nem hozzáférhető kevés piaci szereplő esetén és az adatvédelem elfedi a beazonosítható szereplőket. Továbbra is gondot jelent, hogy az EU tagországok között történő kis mennyiségű szállításokra nem terjed ki az adatgyűjtés, ami tovább torzítja a kapott eredményeket.

5. számú táblázat

Magyarország hal- és halászati termék importja 2010-2011-ben

Árucsoport	2010			2011		
	Nettó súly (tonna)	Határparitásos érték		Nettó súly (tonna)	Határparitásos érték	
		MFt	ezer EUR		MFt	ezer EUR
Élő hal összesen	179,3	127,7	462,3	307,6	244,6	877,0
ebből díszhal	10,5	35,9	131,3	20,2	77,5	279,6
pisztráng	x	x	x	91,8	62,3	220,3
angolna	-	-	-	0,0	0,2	0,5
ponty	58,6	27,1	97,4	179,9	82,6	300,2
más élő hal	66,4	67,1	250,2	4,1	7,4	27,4
Friss vagy hűtött hal	412,4	517,3	1 870,6	364,5	461,0	1 626,6
Fagyasztott hal	2 208,3	1 113,8	4 025,5	2 900,2	1 466,3	5 328,8
Halfilé és egyéb halhús	6 273,3	3 943,5	14 321,6	5 998,7	4 240,3	15 044,9
Sózott, szárított, füstölt hal	119,6	278,2	1 011,5	117,7	302,3	1 074,3
Rákok	227,2	379,6	1 373,9	337,7	533,6	1 890,9
Vízi puhatestűek	583,2	749,3	2 714,7	671,5	875,5	3 139,2
Tartósított vagy konzerv hal	9 247,9	7 139,0	25 919,8	9 583,6	7 682,4	27 410,4
Tartósított vagy konzerv rák	479,2	530,5	1 922,6	402,9	578,9	2 057,3
Összesen	19 730,4	14 778,9	53 622,5	20 684,4	16 384,9	58 449,4

Forrás: KSH

A behozott halászati termékek mennyisége és értéke összességében közel 1000 tonnával emelkedett. Összességében 71%-kal nőtt az élő hal behozatal mértéke, és tovább növekedett a rákok és a vízi puhatestűek behozatala is. A hazai termelés szempontjából konkurensnek tartott élő ponty behozatal 2011-ben megháromszorozódott, 179,9 tonna mennyiségben, 300 200 euro értékű import ponty érkezett hazánkba, átlagosan 1,67 EUR/kg-os (466 Ft/kg) áron. Eközben halexportunkban élő hal esetében, másfélszeres növekedés látható, tehát a behozott hal egy része valószínűleg egyből exportra ment tovább. A fedett statisztikai sorok problémája a kevés piaci szereplő miatt a pisztráng esetében jelentkezik. Pontyot és más élő halat többen is exportálnak ezért azok forgalmáról évek óta jobb képet kapunk. Élő hal kivitelünk esetében 34%-os növekedést tapasztaltunk, ezen belül élő ponty exportunk 66%-os további emelkedése látható. 2011-ben 2 558 800 euro összértékben 1249,5 tonna pontyot exportáltunk 2,05 EUR/kg-os (572 Ft/kg) áron. Ez a növekedés részben a megnövekedett romániai keresletnek köszönhető (melynek eredményeképpen román exportunk is nagymértékben emelkedett), részben a magyar fizetőképes kereslet hiányával, illetve az európai országok panga importjának 7%-os csökkenésével magyarázható. Minden bizonnyal összefüggés van például

a növekvő magyar export és a Lengyelországba érkező pangá import között, amely utóbbi a 2008. évi 44 ezer tonnáról 21 ezer tonnára zuhant vissza az Eurostat adatai szerint.

Magyarország halfilé behozatala csaknem 300 tonnával csökkent, fagyasztott hal importunk pedig 700 tonnával emelkedett a 2010. évi adatokhoz képest. Az export adatokat bemutató táblázatban szereplő fagyasztott hal mennyisége az előző évi érték több mint tízszerese. Ez az érték valószínűleg részben a re-export tevékenységnek köszönhető, de jelzi azt is, hogy a fagyasztott halnak is jók az export lehetőségei Európában.

6. számú táblázat

Magyarország hal- és halászati termék exportja 2010-2011-ben

Árucsoport	2010			2011		
	Nettó súly (tonna)	Határparitásos érték		Nettó súly (tonna)	Határparitásos érték	
		MFt	ezer EUR		MFt	ezer EUR
Élő hal összesen	1724	1075	3929,4	2310,1	1454,5	5019,2
ebből díszhal	0,2	1,8	6,7	0,1	0,7	2,5
pisztráng	x	x	x	x	x	x
angolna	x	x	x	17,5	28	101,1
ponty	754	427,1	1562,2	1249,5	740,9	2558,8
más élő hal	1030	1856,8	6747,6	919,8	616,6	2123,8
Friss vagy hűtött hal	3,2	4,8	17,2	147,1	63,8	231,6
Fagyasztott hal	108,4	42,1	153,9	1100,4	479	1709
Halfilé és egyéb halhús	79,8	64,1	235,6	74,6	84,7	300,6
Sózott, szárított, füstölt hal	3,6	4,9	17,9	1,6	3,6	13
Rákok	4,6	7,6	27,4	8,5	10,6	38,5
Vízi puhatestűek	85,2	187,6	682,2	155,5	283,7	1013,9
Tartósított vagy konzerv hal	162,5	97,2	355,9	177,2	107,6	381,8
Tartósított vagy konzerv rák	66,3	243	866,9	62,1	261,7	943,1
Összesen	2237,6	1726,3	6286,4	4037,1	2749,2	9650,7

Forrás: KSH

Hivatkozás:

Jámborné Dankó K. és Bardócz T. (2012): *Magyarország tógazdasági és intenzív üzemi haltermelése 2011-ben*

www.halaszat.kormany.hu